

עופר קרול

ofer1939@netvision.net.il

עגלות לפיתוח או חלילה, למעמסה

מה עושים בממשק גידול העגלות בתקופה של מכסות סטטיות? כמה עגלות מחזיקים ואיך מזינים אותן?
ד"ר עופר קרול, מביא את המלצותיו ואפילו ניתוח כלכלי

נמוכה מהמקובל. הניסוי נמשך מספר שנים ובסופו הסתבר שהעגלות הצעירות סגרו את הפער בתנובות המתקדמות ואף הגיעו לתנובות חיים זהה ובמידת מה גבוהה יותר מהעגלות "הרגילות".

כלי הממשק וההזנה העומדים היום לרשותנו, מאפשרים כנראה להקדים את מועד הזרעה הראשונה. חלקנו כבר פועל קצת בשוליים כשהוא מתכנן המלטות ינואר-מרץ לטובת חלב קיץ. מזריעים בנובמבר-דצמבר עגלות שנדחו, אבל גם מקדימים עגלות צעירות והכול למען העברת חלב בשיעורים גבוהים ככל הניתן לקיץ. עד כאן זהו ממשק ראוי בסביבה הכלכלית שלנו.

המניפולציות של ייצור המכסה גורמת, לעתים, למשקים רבים להגדיל את עדר העגלות ליחס 0.8-0.9 במקום היחס הרצוי. נראה לי שכדאי לשים אצבע על המשמעות הכלכלית של העגלות העודפות.

עדר ישראלי מצוי בממשק הקיבוצי מחזיק כ-350 פרות, מכאן שיחס נכון של 0.7 ינחה אותו להחזיק כ-250 עגלות בכל הגילאים. במידה והיחס עולה לרמה ממוצעת של כ-0.85 יש בעדר כ-50 עגלות עודפות. בהנחה שעלות גידול עגלה ממוצעת לחודש ויותר מכך עגלות בוגרות היא כ-250 ₪ (מזון, שיכון, ריבית, וטרינריה ועוד) נראה שיש פה עלות נוספת ללא תמורה של כ-12,000-13,000 ₪ לחודש (150,000 ₪ לשנה).

אחזקת עגלות "עודפות" זהו מהלך נכון בעדר מתפתח, אבל נזקו רב בעדר סטטי. נוסף לזה את האפשרות של הקדמת הזרעה לגיל ממוצע של 12 חודש וחסכנו על כל עגלה הוצאה ישירה של כ-750-800 ₪ יחד עם ההקדמה של תחילת הייצור וללא פגיעה בתנובות החיים, זהו המדד הכלכלי הקובע. במקום עגלה משמימה בחצר נקבל בע"ח מניב.

כל זה אינו אומר שצריך "להזיל" את גידול העגלות. ההפך הוא הנכון. נשקיע בעגלות שעומדות להיות פרות תחלופה ונעביר את העגלות העודפות לפיטום (פרט למקרים בודדים של שוק עגלות הרות). דרך נוספת ראויה לבחינה היא הרחבת השימוש בפרי בשר לפרות עם ערך גנטי נמוך או לקשות התעברות, כבר מהזרעה רביעית ומעלה.

בתקופת שהותי בבריטניה היה מקובל להחזיק עגלות במרעה יחד עם פרי הרפורד שנותנים כנראה ולדות קטנים ללא קושי בהמלטה - רעיון ומסורת ממשקית שהקלה על ניהול הרפת בתנאי הגידול בבריטניה. לזה ניתן להוסיף את ההבנה כי התנובה הצפויה מבנות של עגלות נמוכה מזו של בנות לפרות בוגרות. יש כאן סתירה עם הרצון להתקדמות גנטית, אבל ולפחות לחלק מהעגלות ייתכן וצריך להעז. ■

יחול נכון של מערכת הטיפוח מביא לכך שהעגלות עולות בפוטנציאל הייצור שלהן על הפרות הבוגרות. מסקנה מתבקשת, לגדל את העגלות בדרך הטובה ביותר שיש כדי שייגיעו לפרקן בגודל ובמבנה גוף שיאפשר את מיצוי הפוטנציאל.

ממשק נכון של גידול עגלות אינו זול ומחייב הקפדה על המעברים השונים בחיי העגלה. לא דומה תזונת עגלה יונקת לזו של עגלה צעירה עד לגיל שנה וכמובן, שלא לעגלה בגיל ההזרעה שתזון באופן שונה מהעגלה ההרה. על שלבי הגידול דובר רבות וזה לא עניין רשימה זאת.

בתקופה הקרובה, עד כמה שניתן להעריך, לא יגדלו המכסות וכתוצאה, ייתכן אפילו שתפסק הריצה אחרי הגדלת העדר. סככות ומבנים זהו עסק יקר, שלמיטב הכרתי, לא נהיה עדים לבנייה רבה בזמן הנראה לעין. מכאן ניתן להניח, שכל פרה נוספת תגדיל צפיפות ותביא לפגיעה בתוצאות מקצועיות וכלכליות. בתנאים של עדר סטטי או אפילו עדר שיוורד במספר הפרות חשוב להקפיד על הרכבו.

נשקיע בעגלות שעומדות להיות פרות תחלופה ונעביר את העגלות העודפות לפיטום

יחס כלכלי טוב שבין מבכירת לפרות בעדר החולב יהיה לפחות 2:1 ואם ניתן אזי 2.5:1, ייתן תוצאה כלכלית טובה יותר. בהתאם, למדנו שבתנאים אלו אחזקת עגלות ביחס העולה על כ-0.7 עגלה לפרה זהו עול כלכלי שאינו מלווה בתרומה.

מניתוחי ספר העדר ובהמשך רפואת העדר, למדנו שמועד ההזרעה המיטבי הוא בגיל של כ-14 חודש. מאוחר יותר למדנו שניתן ואף רצוי להסתכל פחות על הגיל ולעבר עגלות שהגיעו לגובה של 124-125 ס"מ. הגובה מלמד על הבגרות והמוכנות. כשאנחנו בוחנים את עצמנו וגם כאשר בוחנים אותנו, נוהגים להשוות את התנובה היחסית בין מבכירות לפרות בוגרות ואם היחס נמוך מדי אנחנו מקבלים נקודת אזהרה.

האם האזהרה נכונה והאם מדד חלב לתחלופה בכלל מעניין - שווה בדיקה. לפני כ-30 שנה פיתחו חוקרים במכון וולקני (שמואל אמיר וגרי קלי) מודל גידול עגלות והגישו אותן להזרעה כבר בגיל "רך" של 10-11 חודש. ביקורת המערכת הייתה גדולה מאחר ועגלות אלו בתחלופה ראשונה הניבו תנובה